

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:1182

av Helén Pettersson i Umeå och Katarina Köhler (S)

Samordningsförbundens betydelse för rehabilitering

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över samordningsförbundens finansiering.

Motivering

I dagens Sverige finns drygt 80 samordningsförbund och mer än 220 av landets kommuner är med i något Finsamförbund. Det finns ett stort lokalt engagemang kring välfärdsfrågorna och Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan stödjer detta arbete. Erfarenheten är att samordningsförbund är en väl fungerande och hållbar struktur för att hantera samverkan mellan stat, landsting och kommun. Samordningsförbunden har bidragit till att uppbygga strukturer och personkännedom mellan myndigheter vilket underlättar hanteringen av förändringar som påverkar medborgare. Här märks en tydlig skillnad mellan de kommuner som saknar samordningsförbund och de som har. Förtroende och respekt mellan både handläggare och ledningsnivåer uppbyggs också genom samordningsförbunden. Lokala utvärderingar visar entydigt på positiva effekter för medborgare som upplever sig sedda, fått stärkt självkänsla, upplevt bättre hälsa och ökad arbetsförmåga samt fått hjälp att ta itu med de problem som är ett hinder för att komma till en egen försörjning. De samhällsekonomiska utvärderingar som samordningsförbunden själva har gjort visar också på goda positiva effekter både på samhällsnivå och för respektive samverkanspart. Framst kan man framhålla den positiva utvecklingen för många människor som deltagit i Finsams olika aktiviteter och därigenom lyckats få ett arbete och egen försörjning.

I beskrivningen nedan redogörs för och problematiseras några områden som är förutsättningar för att samordningsförbunden skulle kunna utvecklas för att bli mer

effektiva. Inledningsvis beskrivs erfarenheter från aktuell forskning kring samverkan. Vårt sätt att organisera insatser kring välfärden genom stat och kommun och olika myndigheter har historiska förklaringar och anses inte alltid motsvara det moderna samhällets behov av att hantera komplexa frågeställningar och behov. Tjänster som erhålls blir i vissa fall fragmenterade på grund av ökad specialisering. Dessutom har antalet aktörer ökat genom privatisering och engagemang av idéburna organisationer. Avsaknaden av helhetslösningar riskerar att leda till onödig rundgång för individen eller passivitet då ansvaret upplevs som oklart. Genom forskningen har man visat att samverkan kan ske på flera olika sätt och med olika aktörer. Samverkan kan vara mer eller mindre utvecklad från ett kontaktmannaskap – samordningsfunktioner – till samlokalisering och gemensamma metoder. Samverkan som sker intersektoriellt och interprofessionellt är en av de svåraste formerna av samverkan. För att lyckas krävs stödjande strukturer – Finsam är en sådan stödjande struktur.

Den för staten förvaltningspolitiska inriktningen mot renodlingssträvanden och betoning på kärnverksamhet har under de senaste åren inte haft samma genomslag som tidigare. En stor skillnad är att det idag finns en mer allmän uppfattning bland myndigheter om vikten av att samverka. Myndigheter har i regleringsbrev i uppdrag att samverka och exempelvis Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har under de senaste åren fått gemensamma uppdrag och utvecklat gemensamma metoder exempelvis för personer som är arbetslösa och sjukskrivna eller har aktivitetsersättning. Samverkan mellan stat, landsting och kommun har däremot inte utvecklats på samma sätt förutom genom samordningsförbunden.

Antalet samordningsförbund och deras verksamhet ökar i landet samtidigt som de statliga medlen inte ökar i samma takt. På sikt behövs några principer för vad som är en rimlig ekonomisk nivå för samordningsförbunden och hur fördelningen av medel skall ske. Idag är skillnaderna mellan förbundens stöd mycket stor. Vi konstaterar att det skiljer från 11 kr upp till 232 kr om man bryter ner det på personer mellan 16 och 64 år.

Den analys av samverkansbehov som gjordes inför nuvarande lagstiftning behöver uppdateras. Den då bedömda målgruppen motsvarade ca 300 000 medborgare. Vid senaste sammanställningen av hur många deltagare som finns i nuvarande förbund motsvarar dessa bara ca 10 procent av den tänkta målgruppen. Nedan följer flera frågor, bland annat om det faktiska behovet men också om vilka strategier som finns inom nuvarande förbund samt vilka långsiktiga strategier samordningsförbunden bör ha.

Nuvarande samordningsförbund är mycket olika organiserade. Det finns länsförbund, kommungemensamma förbund, enskilda kommuner och kommundelar som bildar förbund. Storleken mätt i förbundens resurser eller invånare varierar stort. Genom att

styrelsen är en egen juridisk person och agerar som en myndighet ställs höga krav på redovisning, juridik och effektivitet.

I samordningsförbunden pågår för närvarande en omfattande verksamhet och utvärdering av densamma. Det är ett lagkrav att verksamheten både skall följas upp och utvärderas. Samtidigt saknas från samordningsförbunden en mottaglighet av utvärderingars resultat. När man påvisar samhällsekonomisk lönsamhet kan de enskilda samverkansaktörerna inte ta ett gemensamt ansvar för verksamheten utan ser ofta sektorsnyttan som avgörande. Frågan om helhetssyn och ansvaret för denna behöver belysas.

Förbundens verksamhet är, som Statskontorets utvärdering visade, till stor del avhängig det engagemang som finns i styrelsen och/eller från den tjänsteman som verkar i förbundet. För att säkra samverkan över tid bör ytterligare strukturella förutsättningar utvecklas. Det kan vara att som Statskontoret föreslår ta ett ”samlat grepp om rehabiliteringsfrågan”.

Samordningsförbunden har utvecklats utifrån ett lokalt perspektiv. För att det lokala arbetet skall fungera ändamålsenligt krävs ett centralt stöd. Under 2009 bildade myndigheterna ett nationellt råd i syfte att möta detta behov.

Mer än 60 samordningsförbund har dessutom bildat ett gemensamt nätverk (NNS) för att diskutera och lösa gemensamma frågor samt utbyta erfarenheter. I ett mer långsiktigt perspektiv bör man överväga hur det centrala stödet bör utformas både vad gäller roller och kompetens.

Samordningsförbunden är en struktur för samverkan kring rehabilitering – en struktur som har visat sig vara hållbar och kunnat överbrygga samverkanssvårigheter mellan myndigheter. En fråga uppstår därför om denna struktur även är användbar för andra samverkansbehov. I stället för att bygga nya strukturer vid samverkansbehov – det kan vara både projektorienterade och mer långsiktiga – bör man pröva om samordningsförbundens struktur kan användas för detta ändamål. Ett bra exempel är de insatser som behövs kring nyanlända som inte står nära arbetsmarknaden och där man bedömer att det finns behov av insatser från flera myndigheter. Här kan samordningsförbunden ha rollen av att samordna dessa insatser så att de blir effektiva.

De investeringar som behövs för att få samverkan att fungera bör också användas rationellt, dvs. det bör vara samhällsekonomiskt lönsamt att använda samordningsförbundens struktur för samverkan och eventuellt utveckla dessa former istället för att bygga nya alternativa strukturer som har likartade uppgifter. Frågan om samordningsförbund som en struktur för hela landet som kan inkludera olika samverkansaktiviteter bör därför prövas. Om samordningsförbund är etablerade i alla

kommuner blir det också mer naturligt att använda denna struktur för olika samverkansuppdrag.

Den långsiktiga osäkerhet som råder när det gäller finansieringen av Finsam är inte bra. Det är nödvändigt att denna fråga får en långsiktigare lösning. Regeringen bör säkerställa att samordningsförbundens finansiering ses över.

Helén Pettersson i Umeå (S)

Katarina Köhler (S)